

VISUOMENĖS
IR VERSLO
PLĖTROS
INSTITUTAS

Laisvės g. 16-21, LT-68306, Marijampolė
Tel.: +370 643 98771, el. pašto adresas: info@vvpil.lt, www.vvpil.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 304169851

Lietuvos Respublikos švietimo,
mokslo ir sporto ministerijai

2021-04-11 Nr. VVPI-21/411-1

Nacionalinei švietimo agentūrai

REKOMENDACIJA DĖL PILIETIŠKUMO PAGRINDŲ BENDROSIOS PROGRAMOS PROJEKTO TOBULINIMO

Visuomenės ir verslo plėtros institutas (toliau – VVPI), siekia užtikrinti gyventojų, bendruomeninių organizacijų ir smulkiųjų verslų plėtrą bei bendrųjų kompetencijų ugdymo kokybę, taip gerinant jų galimybes augti, kurti inovatyvias paslaugas ir produktus bei didinti bendruomenių socialinę integraciją, stiprinant ryšius tarp vietos gyventojų, verslo ir valdžios visoje Lietuvoje.

VVPI 2020 metais įgyvendintos socialinės iniciatyvos renginių „(Ne)idealūs pokalbiai“ metu, į kuriuos buvo įtrauktos jaunimo organizacijos ir savivaldybių jaunimo organizacijų tarybos iš visos Lietuvos, jaunimo atstovai išskėlė susirūpinimą dėl šiuo metu mokyklose dėstomų pilietiškumo ugdymo pamokų veiksmingumo ir atitikties šių laikų iššūkiams.

Pagal Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymą Nr. V-1317 „Dėl Bendrųjų programų atnaujinimo gairių patvirtinimo“¹ (toliau – Įsakymas) yra numatyta iki 2022 m. atnaujinti pilietiškumo pagrindų bendrąją programą. Įsakyme yra aiškiai paminėta, kad esame visuomenė, vertinanti žmogaus teises, individualią laisvę, tačiau stokojanti solidarumo, pilietiškumo ir tolerancijos. Stipri pilietinė visuomenė yra ta, kurios kultūroje ugdant vaikų vertybes daugiau dėmesio skiriama žmonių tarpasmeninį bendravimą ir bendradarbiavimą ugdančioms asmenų savybėms: pagarbai kitam žmogui, nesavanaudiškumui, atsakomybės jausmui.

Džiaugiamės, kad Nacionalinės švietimo agentūros 2021 m. kovo 31 d. paskelbė Pilietiškumo pagrindų bendrosios programos projektą², kuriame yra apibrėžti bendrieji pilietiškumo pagrindų tikslai ir uždaviniai. Tačiau paskelbtas Pilietiškumo pagrindų

¹ Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymas Nr. V-1317 „Dėl Bendrųjų programų atnaujinimo gairių patvirtinimo“
<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3e9269009e511ea9d279ea27696ab7b>>.

² Nacionalinės švietimo agentūros 2021 m. kovo 31 d. paskelbtas Pilietiškumo pagrindų bendrosios programos projektas <<https://www.mokykla2030.lt/socialinis-ugdymas-2/>>.

bendrosios programos projektas stokoja esminių ugdomųjų elementų, kurie leistų užtikrinti įsakyme iškeltų tikslų pasiekimą.

Pradėkime nuo to, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos užsakymu 2020 m. pabaigoje „Vilmorus“ atlikta reprezentatyvi Lietuvos gyventojų nuomonės apklausa³, pagal kurią dauguma žmonių, susidūrę su neigiamais komentarais internete, niekur nesikreiptų (47 proc.) arba nežinotų, kur kreiptis (22 proc.). Tik 18 proc. nurodė, kad kreiptųsi į teisėsaugos institucijas, dar beveik 15 proc. – į socialinių tinklų arba interneto svetainių administratorius. Į Žurnalistų etikos inspektorius tarnybą, kuri yra atsakinga už neapykantos kalbos prevenciją, kreiptųsi vos 2 proc. gyventojų. Daugiau kaip penktadalis tyrimo dalyvių mano, kad neigiami komentarai internete apie tam tikras visuomenės grupes yra tik nekalti, neapgalvoti juokeliai. Trečdalis mano, kad tokie komentarai yra saviraiškos laisvė (su tuo nesutinka 46 proc., dar 22 proc. nežinojo, ką atsakyti).

Taip pat Europos žmogaus teisių fondo, kartu su Žmogaus teisių stebėjimo institutu, Lietuvos žmogaus teisių centru ir Lietuvos policijos mokykla atlikto tyrimo „Neapykantos nusikaltimai ir neapykantos kalba: situacijos Lietuvoje apžvalga“ ataskaitoje⁴ yra skelbiamos rekomendacijos, kuriomis būtų mažinami neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos kiekiai. Šios rekomendacijos remiasi Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2018 m. rugpjūčio 29 d. Baigiamosiomis pastabomis dėl ketvirtojo periodinio Lietuvos pranešimo dėl Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto įgyvendinimo⁵ ir pabrėžia, kad Lietuvai reikia inicijuoti informacines kampanijas ir švietimo programos pakeitimus, kurie supažindintų visuomenę su neapykantos nusikaltimų koncepcija ir skatintų pranešti apie neapykantos nusikaltimus tiek nukentėjusius asmenis, tiek stebėtojus.

Remiantis aukščiau įvardytais faktais bei informacija, teikiame pasiūlymus Pilietiškumo pagrindų bendrosios programos projekto tobulinimui:

1. Daugiau dėmesio skirti mokinių gebėjimams suvokti informacinių karų ir propagandos virtualioje aplinkoje grėsmėms.
2. Ugdyti mokinių sąmoningumą neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos, ypač virtualioje aplinkoje, temose, tokiu būdu skatinant mokinių solidarumą ir aktyvų dalyvavimą bendruomeniniame gyvenime siekiant teisingumo.

³ Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa apie neapykantos kalbą (2020) <<https://www.lygybe.lt/lt/tyrimailygybessrityje>>.

⁴ Europos žmogaus teisių fondo, kartu su Žmogaus teisių stebėjimo institutu, Lietuvos žmogaus teisių centru ir Lietuvos policijos mokykla atlikto tyrimo „Neapykantos nusikaltimai ir neapykantos kalba: situacijos Lietuvoje apžvalga“ ataskaita <<http://hrmi.lt/neapykantos-nusikaltimai-ir-neapykantos-kalba-situacijos-lietuvoje-apzvalga-3/>>.

⁵ Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2018 m. rugpjūčio 29 d. Baigiamosios pastabos dėl ketvirtojo periodinio Lietuvos pranešimo dėl Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto įgyvendinimo <<https://undocs.org/en/CCPR/C/LTU/CO/4>>.

3. Ugdyti mokinius suvokti ribą tarp saviraiškos bei informacijos laisvės ir asmens garbės ir orumo.
4. Užtikrinti, kad mokiniai suvoktų su asmens duomenų tvarkymu susijusius pavojus, pasekmes ar apsaugos priemones ir savo teises.

Prašome atsižvelgti į išdėstytus siūlymus, įtraukiant juos į Pilietiškumo pagrindų bendrąją programą ir patvirtinant šį norminį teisės aktą iki 2022 m.

Direktorius

Vladas Polevičius